

*Tenkrát
před
lety*

*Zuzana
Muchová*

Zuzana Muchová

TENKRÁT PŘED LETY

ÚVOD

Bylo, nebylo... dvacáté století. Hektické, převratné, přínosné i zničující. Událo se v něm mnoho nevídaných změn, pokrok šel rychle kupředu a přinesl spoustu věcí dobrých i zlých. A každá lidská bytost je prožívala po svém.

Co člověk, to osud.

Bylo dvacáté století, lidé se rodili a umírali, zcela stejně jako vždycky a od nepaměti. Koloběh života a pevný řád. Tisíce osudů podobných a přesto jiných.

Avšak v každičkém tom človíkovství se, co svět světem stojí, prolíná jedna potřeba. Potřeba lásky. Možná u jednoho víc, u jiného, míň, ale tak už to na světě chodí. Ne každý potřebuje stejný cit, někdo jej hledá, jiný se mu vyhýbá a další třeba zapírá.

Co člověk, to originál.

V tom dvacátém století, na konci jeho první třetiny, přišel jeden takový originál na svět.

Můj tatínek. Vyrůstal na Moravě a vůbec netušil, že se pro něj narodila na vzdáleném Slovensku holčička. To nevyzpytatelný osud je svedl dohromady a věru pořádně zamíchal kartami jejich života.

Pojďme se podívat, jak se mu to podařilo.

Rodiče a sourozenci mojí maminky, kdy ještě nebyla na světě.

MATILDA

Moje maminka Matilda (není to chyba, je tam skutečně měkké „i“) svého tatínka nepoznala. Vyrůstala s ostatními sourozenci v krásném prostředí Nízkých Tater ve vsce Dolná Lehota.

Dolná Lehota

Babička Zuzana měla těžký život. Porodila deset dětí, tři umřely záhy jako batolátka. Ovdověla, když byla Matilka ještě v perince.

Zuzana se s tím nemohla dlouho smířit. Chodila se každý den vyplakat s nejmladší dceruškou v náručí na hřbitov k hrobu manžela Martina, kterému tak nečekaně vypovědělo srdíčko službu, když měl kolem padesátky.

Čas však běžel dál a musela myslet na živé. Ač byl zármutek sebevětší, měla na starosti své potomky, a tak se snažila, jak mohla vychovávat sedm dětí za těžkých podmínek sama. V malém, skromném domečku, v jednom jediném pokojíku. Ten druhý obývala zlá sousedka, která Zuzaně s rodinou dělala naschvály a přitěžovala, kde mohla.

Prožili takto všichni pospolu druhou světovou válku, při které babiččin syn Jan přišel o život, když před Němci kryl ústup partyzánů. Tak zůstalo z desíti dětí šest sourozenců: čtyři bratři – Vojtěch, Josef, Štefan a Pavel a dvě sestry – Milka a Matilda.

Nutno však přiznat, že byť byla sousedka jakákoliv, nevyzradila Němcům úkryt Vojtěcha, který byl jako příslušník „Slovenského štátu“ nucen narukovat do armády, ze které později zběhl. Do konce války ho ukrývali ve velkém komíně mezi uzřeným masem.

Situace byla o to horší, že obyvatelé domku byli ještě ke všemu nuceni ubytovávat u sebe příslušníky německé armády. Takže v malém domku cizí, nepřátelští vojáci, v komíně ukrytý syn – zběh a venku další syn – partyzán. Neustálý strach a tíseň z prozrazení, z přítomnosti vojáků...

Vystřídalo se jich u nich hodně, jednou prý byli mezi nimi i dva Turkmeni. Maminka často vzpomínala, jak se chovali, někdy byli zlí, někdy hodní...

Stalo se, že se jeden rozplakal při pohledu na děti Matilčiny sestry Milky, že má doma taky takovou malinkou dcerušku a kdoví, jestli ji někdy v životě ještě spatří.

Občas ji vojáci poslali pro mléko, a většinou při tom zuřila nablízku nějaká přestřelka. Matilka šla vždy s obrovským strachem. Později vzpomínala, jak se jí polovina mléka z plechové konvičky vylila do botky, když se snažila uhnout před střelami, které jí hvízdaly kolem hlavy... jak kolem ní bouchaly granáty... jak se měla strach vrátit, co jí vojáci řeknou, že skoro celé mléko vylila...

Zážitky z té doby zanechaly v mamince celoživotní trauma.

Válka skončila, děti vyrostly, začaly jeden po druhém pracovat a osamostatňovat se.

Také Matilda odešla za prací do fabriky na zápalky ve městě Banská Bystrica, kde ji ubytovali s ostatními kamarádkami na internátě. Bydlela tam spousta různých lidí, i rodiny s dětmi.

Banská Bystrica

Pak však začal mít lékař podezření na začínající souchotiny a nakázal mladé dívce změnu prostředí, pokud nechce, aby u ní tato nemoc propukla. Na doporučení své kmotry tedy pracovala asi rok a půl v Havlíčkově Brodě v hotelu jako holka pro všechno. Naučila se tam spoustu věcí, které se jí později v životě hodily. Poté se opět vrátila do Banské Bystrice i do továrny.

Matilda byla děvče pohledné a velmi o sebe dbala. Raději si odtrhla od úst, jen aby si mohla za těžce ušetřené penízky pořídít i když levně, ale parádně vyhlížející šatičky. Chodila vždy upravená a čistá jako ze škatulky. Nemalovala se, jen rty, na to hodně dbala. Když šla po městě, ne jeden chlapec se na ni se zalíbením podíval. Také na tanečních zábavách, kterých bývalo v různých podnikách víc než dost.

No a Matilda byla tanečnice jako vítr. Však jí také předseda závodního výboru ve fabrice říkal, že kdyby nebyla tak malá, dostal by ji do tanečního souboru Lúčnica.

Byla však takový drobítek, a proto jí říkával Štipka.

Měla plno nápadníků a ten jeden - Julius, nějaký inženýr ji měl velice rád. Přála mu Matildina maminka i bratr Paľko. Byl velice hodný, spolehlivý a mohl na své milé nechat oči. Přestože to byl chlap jako hora, říkával, že jí po svatbě zakáže nosit podpatky. Líbila se mu taková maličká.

Matilda s ním tedy tak nějak chodila, jenže asi to nebylo to pravé ořechové. A také tehdy to bylo zcela jiné, než dneska. Žádné důvěrnosti, jen nějaká nesmělá pusa, a i tu si musel ukrást.

Jednou s ním a s bratrem Paľkem jeli autobusem do blízkého lázeňského města a odsud si udělali pěší procházku až do Banské Bystrice. Byli velice unavení a ještě než došli do cíle, lehli si do trávy a usnuli. Jenom však bratr se sestrou a přítel nad nimi bděl.

Matilda se po nějaké době najednou probudila, otevřela oči a... shledala, že Julius se nad ní sklání a kouká na ni s touhou, které se skoro zalekla. Snad i proto si ho nadále držela od těla - bála se něčeho neznámého, co doposud nepoznala. A možná to byla i předzvěst toho, že se brzy dostaví den, kdy se v jejím životě náhle všechno změní.

Ten den se ještě spolu setkali, ale tentýž večer šla s kamarádkami tančit do Národního domu.

A tento večer se jí stal osudným.

Matilda

Oldřich

OLDŘICH

Můj tatínek Oldřich se narodil na jižní Moravě ve vesničce Lipovec. Nějakou dobu, asi do čtyř let žil s maminkou, tatínkem a dvěma sestřičkami u svého dědečka na hájence v Arnoštově údolí a poté se všichni přestěhovali do vesničky, která se podivnou shodou okolností nazývá Dolní Lhota.

Zvláštní shoda!

Dolná Lehota – na dalekém středním Slovensku, tam vyrůstá malinká Matilka, která ještě netuší, kam ji osud v dospělosti zavane...

Dolní Lhota – víska na jižní Moravě, kde malý strapatý kluk Olinek zažívá svá velká dětská dobrodružství a vůbec ho v mozečku nenapadne, co mu život v budoucnu přinese...

Jeho maminka Marie to s rozením nijak nepřeháněla. Stačily jí tři děti. Nejdřív přišla na svět Alenka, za rok Jarka a za další rok Oldřich. Tím to skončilo a už nepokračovalo. Ono toho bylo i tak dost.

Olin zdaleka neprožíval druhou světovou válku tak dramaticky, jako Matilka, která žila přímo ve středu dění. Měl v okolí Blanska plno strýců, tet, bratranců a sestřenic. Hrával si v Holštejně, kde byla zřícenina hradu a hledali tam s kamarády poklad... topil se v říčce Punkva... v blízkosti bydliště se nacházela propast Macocha a tajemné Punkevní jeskyně...

Měl s ostatními kamarády víc štěstí jak rozumu, že při různých dobrodružných hrách nepřišli k žádnému vážnějšímu úrazu, protože

to, že se našla někde nevybuchlá mina nebo nabitý samopal, nebylo nic výjimečného. Olda sice párkrát docela zajímavé úrazy měl, ale tehdy se to tak nějak nebralo. To, že si občas rozbil hlavu nebo se málem také utopil v bahně, když zachraňoval děvčátko, které do něj spadlo, přešel vždy tak nějak s klukovskou grácií.

Později se celá rodina přestěhovala z jižní Moravy do oblasti bývalých Sudet – Velkých Losin na severu.

Podhůří Jeseníků

Byla to po odsunu Němců vyliďněná oblast, a tak se do ní stahovaly rodiny z celého státu. Dostávaly přidělené prázdné domky, které pak splácely národnímu výboru.

První nabídnutý domek rodina, tedy hlavně maminka Marie odmítla, protože kdo by chtěl bydlet ve zchátralé bývalé márnici u hřbitova, že? A tak posléze dostaly docela slušnou vilku v pěkném místě naproti polí, luk a vzdálenějších kopců a lesů nedaleko kostela, obchodu, školy a vlakové zastávky.

Olda měl tehdy třináct let a ve čtrnácti měl končit základní školu, ale protože bylo ve válce všechno tak nějak zašmodrchané, byl vytvořen nějaký nultý ročník nebo co, jednoroční učební kurz - JUK tomu říkali. To proto, aby dohnali, co prý zameškali. Nic nového se tam neučilo, bylo to spíše takové opakování učiva, hlavně dějin a v podstatě vlastně lehárna. A tak Oldřich vychodil školu v patnácti letech. Poté se učil prodavačem, ale nedoučil. Vrchnost totiž napadlo učiliště zrušit a poslat mladé do těžkého průmyslu.

Dělal tedy různé práce a blížila se mu vojna. A pak najednou došlo k neštěstí. Tatínek Karel se při jedné jízdě na motorce v prudké zatáčce zabil.

Oldřicha to prudce zasáhlo a dlouho tomu nemohl uvěřit. Musel však udělat to, co bylo kolem pohřbu nutné, i když ho zármutek svíral. Zůstal v rodině jediný chlap a sestry s maminkou ho nyní tolik potřebovaly. Ale čas se nezastavil a musel narukovat.

Dostal se až na Slovensko do Bánské Bystrice a tam na počátku jara jednoho večera spatřil v Národním domě u stolu sedět krásnou, černovlasou dívčinu.

SEZNÁMENÍ RODIČŮ

Bánská Bystrica. Město Slovenského národního povstání. Krásné město, kterým protéká řeka Hron a nad nímž se tyčí hora Urpín.

Nízké Tatry, malebné vesničky v okolí...

A vojenská kasárna. Vojáček Oldřich si zde udělal řidičák na všechno možné a měl pak na starosti auta.

Neměl se špatně a svůj volný čas využíval k různým zábavám. Jednou z nich byl tanec, který měl velmi rád. No a samozřejmě se mu líbila děvčata a Slovenky jak zjistil, obzvlášť.

Zápalkáreň. Veliká, rozlehlá továrna, kde bylo plno zaměstnanců. Avšak nejen prací živ jest člověk, a tak si mladičké dělnice o volných chvílích vyšly na korzo, do kavárny nebo do kina a na volné dny se těšily. To si, pokud nejely domů, vyrazily večer předtím někam na taneček.

Ve městě bylo tenkrát plno podniků, kde se pořádaly taneční zábavy. Národní dům, Katolický dům, Armádní dům, kde se scházeli vojáci, kavárna Hungaria...

Dívky podniky střídaly, a tak se jednoho večera vydaly tančit do Národního domu. A tam si přišel pro jednu z nich švarný vojín Oldřich a už ji nepustil.

Matilda na něm tenkrát vůbec nepoznala, že je opilý, jak zákon káže. Byl totiž předtím s ostatními vojáky v Armádním domě, kde

bylo plno vína, ale zato tam nebyla žádná společnost ani děvčata, a tak se po vypití pořádného množství (když to tam prý bylo nachystáno a navíc zadarmo) vydali jinam.

Do Národního domu, kde byla Matilda, která mu ihned padla do oka. Nelenil a okamžitě začal jednat. Říkal jí hezká slovíčka, perfektně tančil a pozval ji na rande a další tanečky do Katolického domu.

Nejlepší na tom však bylo, že vojáček úplně na celé seznámení zapomněl, neboť měl docela kvalitní okno. To, že se ocitnul ve správném čase na místě, kam krásnou dívčinu pozval, byla čirá náhoda a také snad trochu nějaké vnuknutí. Prý, jakoby ho najednou něco osvítilo a hnalo ho v ta místa, i když netušil, co.

Matilda opět s kamarádkami seděla u stolu a tu si jí Olda povšiml. Usoudil, že buď tato, anebo žádná jiná, vydal se k ní, poprosil o tanec a odvířili na parket.

Tam jí opět častoval krásnými slovíčky, úplně stejnými jako minule, neboť netušil, že se opakuje.

Z toho Matilda poznala, jak na tom pravděpodobně prvním setkání byl, ale kupodivu ji to neodradilo. Zřejmě usoudila, že pěkná vyznání nechtěně opakovaná, nejsou jen tak slova hozená do větru. A tak začalo jejich randění, které postupem času přerostlo ve vážnější vztah, jehož následky si pak nesli po celý život.

OLDŘICH A MATILDA

Můj tatínek byl do maminky zamilovaný hned. Mamince to trvalo trochu déle. Ze začátku si nějak nebyla sama jistá, byla zmatená... nevyznala se sama v sobě. Tak jak to někdy v lásce bývá.

Ale postupem času zjistila, že cítí něco zcela jiného než při setkávání s Julusem.

Zkrátka, byla to pak najednou pecka. Oldřich to cítil stejně, a také to náležitě vylíčil v dopise své matce. Napsal jí doslova, že je do Matildy „*tvrdý jak stolverk*“.

Vždyť ta malá žínka, štíhlá v pase jako vos a přitom hezky vyvinutá, mu pěkně zamotala hlavu. Později nám říkával, že jí obepnul „driek“ dlaněmi. Byla vždy hezky upravená, šatičky čistounké, botky na vysokých podpatcích a nožky jako Popelka. Tmavé vlasy, smyslně vytvarované růžové rty a černé hluboké oči nenechaly spát v klidu mnoho ctitelů. Jenže měli smůlu. Oldřich tento poklad chňapl a už ho nepustil. Jakby taky ne. Toto děvče bylo právě tak akorát stydlivé, aby v něm ponoukalo tu odvěkou chlapskou touhu dobývat, trochu se s tím zlobit a přitom si cenit, že vyrostlo právě pro něho. Kdo by takové děvče a navíc krásné nechtěl? Snad jen idiot. A Oldřich tedy idiot nebyl.

Vodil ji na tanečky, na procházky, chodili spolu pod kopec Urpín, zkrátka randili, jak se dalo a kdy se dalo.

Jednou šli spolu tančit do kavárny Hungaria. V tomto příjemném podniku to bylo docela zvláště uzpůsobeno, na taneční parket vedlo poměrně dlouhé schodiště směrem dolů.

Olda udělal chybu, že nechal jít partnerku první. Ta nosila vysoké podpatky a nějak špatně šlápla a už to jelo. Tedy jela ona. Po sedince dolů jako namydlený blesk. Oldřich se ji snažil zachytit, ale ať dělal, co dělal, nestíhal. Sbíhal sice po schodech za ní s neustále nataženou rukou, ale neměl šanci.

Matilda sjížděla jako na skluzavce, až na to, že ta jízda nebyla hladká a bezbolestná, ale při každém schodu jí zadeček hezky poskočil a byl to tedy pro něj pořádný náraz.

Konečně dojela dolů, přistála na parketu, okamžitě vyskočila a rudá jak rak chtěla utéct. Ale Olda, který ji konečně doběhl, nedovolil.

Zvedl ji ze země, popadl do náruče a sykl: „Tančíme!“

Než se stačila vzpamatovat, roztočil ji do kola a jakýkoliv protest ihned v zárodku umlčel. Prikázal jí, aby dělala jakoby nic a Matildě nezbylo než poslechnout. A tak tento večer prožili nakonec zábavně, jako ostatně i spoustu jiných dalších večerů.